

בתחילתו), ולפעמים טעו ולא חילקו את הסוגיות באופן הנכון, כך שיתכן שגמרא על משנה מסוימת נמצאת על משנה שלפניה או שלאחריה (כללי תלמוד ירושלמי, והקדמה לירושלמי עם פירוש מהר"ש סיריליאו, נדפסו אחרי מסכת ברכות בירושלמי).

סוגיות כפולות

כאשר הירושלמי מקשה ממשנה למשנה ונושא ונותן עליהן, דרכו להעתיק את כל המשא ומתן על שתי המשניות הללו. וכן במקרה שאותה משנה נשנית כמה פעמים, הירושלמי כותב את כל הסוגיא על שתי המשניות (ספר הלכות הירושלמי נספח א). יש להעיר שגם בבבלי ישנן סוגיות כפולות, כגון סוגיית יום הנף (ראש השנה ל. וסוכה מא.), אך בירושלמי הדבר שכיח הרבה יותר.

כאשר הירושלמי מעתיק סוגיות כפולות, הוא מעתיקן בלשונן המדויקת, וזהו ההסבר לכך שלעיתים המילים "כא" (כאן) ו"תמן" (שם) מתהפכות, דהיינו "תמן" היא סוגייתנו ו"כא" היא הסוגיא שבמקום אחר - שכל השקלא וטריא הזו נשנתה בירושלמי במקום אחר (שבו "כא" הוא כאן ו"תמן" הוא שם), והועתקה למקום זה באותה לשון (רמב"ן שבועות מג. ד"ה וכתב).

במשך הדורות, מעתיקי הירושלמי קיצרו והשמיטו במקומות רבים את הסוגיות הכפולות וכתבו במקומן את המילה "וכו" (הירושלמי כפשוטו עמוד 523). ולעיתים השמיטו את הסוגיא דווקא במקומה העיקרי והשאירו דווקא את המקום שבו היא הובאה בדרך אגב. ואכן נמצאו קטעים של כתבי יד עתיקים שבהן שתי הסוגיות נמצאות בשלמותן (שם עמוד 238 בהערה).

יש להעיר שגם מפרשי הירושלמי נהגו שלא לפרש את הסוגיות הכפולות בכל מקום, אלא הפנו למקום שבו כבר פירשו את הסוגיא (שלא כרש"י על הבבלי שמפרש סוגיות כפולות בכל מקום שהן).

ב. חיבור הירושלמי

מקום חיבורו

הירושלמי, על אף שמו, לא חובר בירושלים, ובאותם דורות הרומאים לא הניחו ליהודים כלל לגור בירושלים, אלא הוא חובר בשאר ארץ ישראל, ובעיקר בישיבות טבריא (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568, חומת ירושלים שער ב). אעפ"כ הוא נקרא "תלמוד ירושלמי" כי כל ארץ ישראל נקראה על שם ירושלים. ויש מי שכתב שבאמת לא ראוי לקרוא לו "ירושלמי" אלא "תלמוד ארץ ישראל", "תלמודא דבני מערבא" או "גמרא דבני מערבא" (חומת ירושלים שער ב).

לגבי סדר זרעים י"א שלא נשנה בטבריא אלא בישיבות אחרות (חומת ירושלים שער ו). לגבי מסכת נזיקין (ב"ק ב"מ וב"ב) י"א שלא נסדרה עם שאר הירושלמי בטבריא אלא היא קדומה יותר, וכנראה נסדרה בקיסרין (פרקי מבוא לספרות התלמוד עמוד 568).